

УДК 72.011

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-1-55>

Святослав ГОРБЕНКО,

orcid.org/0000-0002-7345-6581

*старший викладач кафедри образотворчого мистецтва
Одеської державної академії будівництва та архітектури
(Одеса, Україна) sviatiksss924@gmail.com*

Анатолій ГОРБЕНКО,

orcid.org/0000-0003-1807-6698

*професор кафедри образотворчого мистецтва
Одеської державної академії будівництва та архітектури
(Одеса, Україна) yurii.sm.od@gmail.com*

НАЧЕРК ЯК ОСОБЛИВА СКЛАДОВА ТВОРЧОГО НАВЧАННЯ АРХІТЕКТОРА-ХУДОЖНИКА

У статті привертається увага до того, що посилюються запити до естетично-функціонального вираження образних композиційно-просторових вирішень архітектурних об'єктів, і звідси устанавлюються нові вимоги до академічної художньої освіти майбутніх архітекторів, виявляється необхідність поєднання традиції та новації в методиці практичного навчання рисунку, і, в першу чергу, звернення уваги на начерк-короткочасний рисунок, як особливо значимий у просторі їх графічної підготовки. В дослідженнях визначається важливість вивчення та поєднання основ академічного рисунка, короткочасного рисунка як впливового чинника вдосконалення творчих навичок студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу. Метою статті є розгляд методів та підходів до навчання рисунку та розкрити важливість начерку як особливої складової творчого навчання архітектурної освіти. Обґрунтувати важливість форм проведення занять з короткочасного рисунка для формування архітектора-художника. На засадах нашого дослідження виокремлено, що начерки є кроком до знаходження образу та створення композиції, кожен начерк, короткочасний рисунок повинен бути завершеним твором, не відкидається й момент випадковості, який може виникнути у процесі роботи. В просторі даного завдання для архітекторів, важливим є виявлення принципів «формування Перцептивного образу, так як він виступає у якості способу гармонізації архітектурного простору». У Висновках визначається, що начерк – короткочасний рисунок дає змогу вільно висловлювати творчу ідею та застосовувати нові засоби й технології при досягненні максимально виразного результату, є впливовим чинником вдосконалення творчих навичок студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу. Сучасна «Архітектурна школа» повинна готувати архітекторів-художників, спиратися на певні класичні та інноваційні принципи навчання, зокрема у просторі інформаційно-комп'ютерних технологій, форм проведення занять як майстер – класів із практичною демонстрацією виконання начерків, пріоритетність яких відповідає специфічним установам, традиціям та інноваціям, а головне – це поєднання основ академічного рисунка та начерку як короткочасного рисунка. Перспективи подальших досліджень. Передбачається розроблення оновленої методики навчання начерку як особливому та творчому мистецтву, із завданням формування образного бачення графічно-конструктивних властивостей архітектурних форм та їх відтворення.

Ключові слова: академічний рисунок, начерк, короткочасний рисунок, архітектурний образ, художній образ, творче мислення.

Sviatoslav GORBENKO,

orcid.org/0000-0002-7345-6581

*Associate Professor at the Department of Fine Arts
Odesa State Academy of Construction and Architecture
(Odesa, Ukraine) sviatiksss924@gmail.com*

Anatoly GORBENKO,

orcid.org/0000-0003-1807-6698

*Professor at the Department of Fine Arts
Odesa State Academy of Construction and Architecture
(Odesa, Ukraine) yurii.sm.od@gmail.com*

SKETCH AS A SPECIAL COMPONENT OF THE CREATIVE EDUCATION OF AN ARCHITECT-ARTIST

The article draws attention to the fact that requests for the aesthetic-functional expression of figurative compositional-spatial solutions of architectural objects are increasing, and from this new requirements are established for the academic art education of future architects, the need for a combination of tradition and innovation in the methodology of practical teaching of drawing is revealed, and, first of all, paying attention to the sketch-short-term drawing, as particularly significant in the space of their graphic preparation. The studies determine the importance of studying and combining the basics of academic drawing, short-term drawing as an influential factor in improving students' creative skills, revealing their creative potential. The purpose of the article is to consider methods and approaches to teaching drawing and to reveal the importance of sketching as a special component of creative teaching in architectural education. To substantiate the importance of forms of short-term drawing classes for the formation of an architect-artist. Based on the principles of our research, it is distinguished that sketches are a step towards finding an image and creating a composition, each sketch, short-term drawing should be a finished work, and the moment of chance that may arise in the process of work is not rejected. In the scope of this task for architects, it is important to identify the principles of «formation of the Perceptive image, as it acts as a way of harmonizing the architectural space.» In the Conclusions, it is determined that a sketch is a short-term drawing that allows you to freely express a creative idea and use new tools and technologies while achieving the most expressive result, is an influential factor in improving students' creative skills, revealing their creative potential. The modern «Architectural School» should train architects-artists, rely on certain classical and innovative principles of education, in particular in the space of information and computer technologies, forms of classes such as master classes with a practical demonstration of the execution of sketches, the priority of which corresponds to specific settings, traditions and innovations, and the main thing is the combination of the basics of academic drawing and sketching as a short-term drawing. Prospects for further research. It is planned to develop an updated method of teaching sketching as a special and creative art, with the task of forming a visual vision of the graphic and constructive properties of architectural forms and their reproduction.

Key words: *academic drawing, sketch, short-term drawing, architectural image, artistic image, creative thinking.*

Постановка проблеми. В світі появи усе нових інформаційно-віртуальних технологій, одночасно посилюються запити до естетично-функціонального вираження образних композиційно-просторових вирішень архітектурних об'єктів, і звідси установлюються нові вимоги до академічної художньої освіти майбутніх архітекторів, виявляється необхідність поєднання традиції та новації в методиці практичного навчання рисунку, і, в першу чергу, звернення уваги на начерк-короткочасний рисунок, як особливо значимий у просторі їх графічної підготовки. Важливим є увага до практичного введення нових принципів навчання академічному рисунку та начерку-короткочасному рисунку та його необхідної складової і самостійної роботи в цілому у формі введення креативних творчо-навчальних занять для архітекторів на основі модерного, постмодерного підходу до начерків. В цілому, на засадах розуміння того, що архітектори обов'язково повинні бути практиками у двох вимірах – академічному та дизайну, то на сьогодні одним із важливих завдань є винайдення та створення необхідних новаторських методів викладання з увагою до власних творчих досягнень студентів у виконанні начерків-короткочасних рисунків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В дослідженнях проблематики сучасної вищої освіти архітекторів, особливо значимими є наступні положення: основні напрямки розви-

тку художньої професійної освіти передбачають особливу увагу до набуття компетентності (Крилова, 2011); «архітектурна школа» повинна спиратися на певні принципи, пріоритетність яких відповідає специфічним установкам, традиціям та інноваціям (Кузьменко, 2020); підкреслюється необхідність збереження основних засад академічного рисунку та вдосконалення методики його викладання як базової навчальної дисципліни академії» (Майстренко-Вакуленко, 2012); на основі здійснення узагальненого аналізу теоретичних і методичних досліджень викладання дисципліни «Рисунок» у мистецьких навчальних закладах, зосереджується увага на пошуку нових перспективних шляхів у навчальному процесі (Магальяс, 2020); визначаючи рисунок як базову навчальну дисципліну художньої освіти, наголошують на важливості роботи над начерками (Сухенко, 2008); підкреслюючи значення короткочасного рисунку як складової навчальних програм та зазначається, що короткочасний рисунок існує як твір мистецтва нарівні з іншими творами образотворчості (Белянський, 2008); наголошуючи на важливості короткочасного рисунку в навчальному процесі студентів, акцентується увагу на начерку, який повинен розумітися як не додатком до тривалого рисунку, а основним видом рисунку, найвищою точкою майстерності (Журавльова, 2018); короткочасні рисунки, начерки, замальовки вносять до скарбниці знань кожного студента багато пози-

тивного, і в них студент активно та творчо проявляється (Нікітін, 2020). В цілому, в дослідженнях визначається важливість вивчення та поєднання основ академічного рисунка, короткочасного рисунка як самостійного явища сучасної художньої творчості, і як впливового чинника вдосконалення творчих навичок студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу, що Майстер-класи з основ короткочасного рисунка, які останнім часом застосовуються в освітніх програмах, складають принципово новий підхід до підготовки архітекторів до професійної діяльності.

Цілі і завдання дослідження. Основною ціллю є розкриття особливої важливості Начерку-короткочасного рисунку у навчальному процесі та його місця у Навчальній програмі з Рисунка в сучасній архітектурній освіті. Основними завданнями є розкрити погляди на методику та виявити методологічні принципи навчання архітекторів предмету «Академічний рисунок» та надати певні новаторські методи викладання на засадах досвіду та власних творчих досягнень, виходячи із позиції, що Архітектори обов'язково повинні бути практиками.

Метою цієї статті є розгляд методів та підходів до навчання рисунку та розкрити важливість начерку як особливої складової творчого навчання архітектурної освіти. Обґрунтувати важливість форм проведення занять з короткочасного рисунка для формування архітектора-художника.

Виклад основного матеріалу. У сучасному просторі архітектурного мистецтва, де дизайн-інформаційний обмін здійснюється в більшій мірі завдяки потоку інформації з віртуальних джерел, виникає потреба в нових ідеях та втілення образно-формотворчих думок і засобів, а тому достатньо очевидно виникає необхідність «повернення» Академічного рисунка, а головне – уваги до начерку, який увиразнює і узагальнює головні риси майбутньої образу-моделі, із можливістю непередбаченості ліній й варіативного сприйняття при створенні. Безумовно, що начерки є кроком до знаходження образу та створення композиції, і саме «вміння побудувати гармонійну композицію при виконанні архітектурного об'єкту будь-якого призначення, на думку Т. Ю. Кузьменко, є основним у формуванні творчих навичок майбутнього архітектора». При цьому, сучасна «Архітектурна школа» повинна спиратися на певні принципи, пріоритетність яких відповідає специфічним установкам, традиціям та інноваціям», а однією із обов'язкових засад є варіантний підхід. Звертаючи увагу на особливу роль варіативного проектування в створенні концепції архітектурного

образу, можливо виокремити простір задіяння начерку-короткочасного рисунка, так як «після того як затверджена концепція архітектурного образу, переходять до методу пропорціональності окремих частин та деталей, в процесі якого уточнюються розміри окремих блоків. Тут набуває чинності метод до єдності та взаємозв'язку як нерозривна тріада – композиція (образ), функція, конструкція», а «ескізування – наступний етап, і, коли уточнена форма, проведено пропорціональність окремих блоків та деталей, переходять до виконання архітектурного проекту на планшетах начисто» (Кузьменко, 2020: 108–111).

В навчанні архітекторів суттєво значимим є увага до «композиції» як принципу мислення творчої людини, а «професійний підхід передбачає затвердження композиційного ескізу (початкового начерку) зробленого рукою художника на папері», а тому, як зазначає Г.О. Артеменко, «вміння професійно і швидко малювати начерки з натури – які передбачає дисципліна «Академічний рисунок», «Рисунок» – запорука успіху» (Артеменко, 2020: 22–24). Незважаючи на новітність тенденцій впровадження у методику навчання розмаїття підходів до рисунку, «Академічний рисунок» розуміється в більшості тільки у зв'язку із застосуванням класичних методів і прийомів зображення», але саме начерки на засадах освоєння академічної художньої освіти, на погляд В. Магальяс, «дають змогу вільно висловлювати творчу ідею та застосовувати нові засоби й технології при досягненні максимально виразного результату» (Магальяс, 2010: 24). Увага до начерку, як творчого короткочасного рисунка, в навчальній програмі «Академічний рисунок» потребує комплексу інноваційних підходів, що в сукупності і дають змогу для досягнення загального задуму кінцевої мети. Достатньо чітко з цього приводу О. М. Белянський зазначає, що «суворість образотворчої дисципліни націлює художника довіряти своїм враженням і вмінню заглиблюватись у конструктивну основу світу реальності в цілому» (Белянський 2008: 7). В контексті уваги до короткочасного рисунку підкреслюється, що саме «рисунок є тим окремим видом мистецтва, що якщо не робити вправ, не вдосконалювати своїх навичок, то неможливо досягнути вершин, розкритися як особистість у світі мистецтва, але «сила художника полягає і в умінні бачити й відтворювати те, що розташовується поза стереотипами, у проміжках між уявленнями організовує концепцію реальності зараз і змінює цю концепцію реальності» (Белянський 2008: 7). В дослідженнях проблематика начерку в навчанні є достатньо значимою.

Так, у Н. Журавльової особливо підкреслюється, що «начерк – це не додаток до тривалого рисунка, а основний вид рисунка, найвища точка майстерності», а потому «короткочасний рисунок повинен бути невід’ємною частиною навчального процесу» (Журавльова, 2018: 106). Акцентуючи увагу на тому, що «відмінність довгострокового рисунка від короткотривалого полягає в тому, що для випрацювання довгострокового автор упродовж тривалого часу проникливо вивчає образ, структуру, відповідних пропорційних співвідношень, аналізує й виявляє характер, тип, композиційну сутність, тональну завершеність форми, правдиву відповідність натурі. І це є традиційним підходом у вивченні натурної постановки», А. Нікітін зазначає, що «начерк – це експеримент, пошук нових форм пластики, технічних впадо-бань автора і вдосконалення технічної майстерності». Виокремлюється позиція, що «короткочасні рисунки, начерки, замальовки вносять до скарбниці знань кожного студента багато позитивного. В них студент активно проявляє рисувальну експресію, витончену індивідуальну манеру, у виразності і узагальненні головні риси моделі, інколи надаючи їм непередбаченості ліній й варіативного сприйняття», демонструє креативний підхід, «привносячи в роботу експериментальні ноти» (Нікітін, 2020: 4–10). На думку В. Сухенко, головною метою короткочасного начерку є «фіксація на папері насамперед свого спостереження за об’єктом», а завдяки роботі над начерками «студенти набувають умінь брати від природи основне, характерне, що своєю чергою дає можливість краще запам’ятовувати й відновлювати бачене», а процес роботи протікає таким чином, що «начерки привчають із зацікавленістю ставитися до сприйняття природи. В них закладено активний творчий потенціал. Студент повинен враження, яке на нього справляє натура, втілити в образну форму, пам’ятати головну заповідь: творити, а не копіювати». Зображуючи природу, потрібно відчувати її цілком» (Сухенко, 2016: 179).

Важливим у виконанні начерку як короткотривалому рисувальному підході, А. Нікітін вважає наступне: «різниця між начерком та ескізом у специфіці зображення, він відрізняється загальною концепцією та методом втілення; короткотривалий сеанс є узагальненим і акцентованим: він розрахований на сприйняття вражень та емоційного характеру природи, сконцентрований на головних елементах і ритмах; художник має відчувати цю грань між зображенням і природою при виконанні роботи; слід «враховувати відмінності при зображенні рухомої моделі: присутню конструктивну

пластику зовнішніх та внутрішніх форм моделі, доступні ракурси й свободу руху в динаміці; порівнюючи модель з рисунком, швидко переводячи погляд з реального на намальоване, око фіксує розбіжності, з’являється можливість швидко відкоригувати зображення; Образ залишається у пам’яті й використовується для порівняння його з рисунком» (Нікітін, 2020: 4–10). В цілому, стосовно начерку, як творчого короткочасного рисунка, на засадах комплексу «інноваційних» практичних підходів, можливо виокремити головне: необхідна опора на «підґрунтя академічної школи, яка формує художню професійність та відкриває можливості творити в будь-якому мистецькому напрямі; кожен начерк, короткочасний рисунок є завершеним твором; при створенні начерку автор не зациклюється на процесі та не встигає «перегріти свою роботу», а тому при виборі концепції і стилю майбутньої роботи важливим моментом є усвідомлення кінцевої мети й осмислення її загалом при створенні ескізу (короткотривалого підготовчого начерку); не відкидається й момент випадковості, який може виникнути у процесі роботи. Так, звичайно, необхідно прораховувати композиційний стрій, але все зводиться до основної мети віртуозного відтворення образу та створення просторової атмосфери» (Нікітін, 2020: 4–10).

На сьогодні в навчанні архітекторів основами начерку суттєвим є пошук принципів формування їх образного мислення, «методів естетичних та стильових чинників, які впливають на формування- ідеї та образу», а для опанування начерку – короткочасного рисунка, як визначає Ю. М. Ятченко, «важливо мати упевненість, володіння моторикою руки, знання пропорцій, анатомічних чинників, важливих при формуванні й побудові об’ємів і форм, що впливають на якість моделювання, призводить тільки до невиразного та неякісного змальовування моделі» (Ятченко, 2005: 40). Стосовно створення умов для формування образного мислення студентів, Л. Масол, В. Рагозіної та інші, звертають увагу на одне із завдань для навчання малюванню, за умовами Бетті Едвардс, яка «пропагує навички сприйняття та аналізу змальованих об’єктів, та виокремлює п’ять компонентів сприйняття, які вибудовуються в цілісну методичну систему, що дозволяє підключити в роботу обидві півкулі головного мозку: сприйняття країв; сприйняття просторів; сприйняття співвідношень; сприйняття світла і тіні; сприйняття цілісного образу або гештальта» (Масол, 2011: 24). В просторі даного завдання для архітекторів, важливим є виявлення принципів

«формування Перцептивного образу, так як він виступає у якості способу гармонізації архітектурного простору». Із поглядів Д.І. Філіппової можливо виокремити, що «створення функціонально та естетично комфортного архітектурного середовища» є необхідною гармонізацією архітектурного простору», так як «архітектурні об'єкти з часом ще більше перестають задовольняти потреби споживача та, відповідно, «тримати» свій гармонічний образ» як перцептивний образ. Для уявлення про шляхи гармонізації, які поділяються на «основні напрямки: функціональність, правильність комунікативних та інженерних вирішень, естетична виразність», увага звертається на те, що, якщо «художники пишуть свої роботи, працюючи в «площині аркуша», скульптори створюють скульптуру, працюючи з об'ємом, архітектори працюють з усіма вищезазначеними параметрами: площиною, об'ємом і простором». В контексті уваги до начерків для архітекторів, до «факторів, що створюють та формують перцептивний образ належать аспекти, кожен з яких відіграє свою важливу роль при перцептивному сприйнятті: формування перспективних ракурсів – враховує прагнення людини рухатись в напрямку високої домінанти, створює бажані напрямки руху, концентрація погляду – візуальні осі, які використовуються для виразності перспективного ракурсу, замкнутий простір – підсвідомо викликає відчуття захисту, безпеки, використовується при формуванні атріумів, закритих площ тощо, злам планувальної осі – використовується для оптичного зменшення «коридорного» простору, надає психологічний ефект зменшення шляху, композиційні основи – динаміка чи статика будівлі, врівноважена/не врівноважена композиція, горизонталі: вертикальне компоновання об'єкту чи вертикальне, нюанс та контраст певних частин будівлі відносно інших, ознаки законів метроритму, симетричність, асиметричність чи дисиметричність тощо» (Філіппова, 2020: 100–102).

На практичних заняттях ставили за мету практичного створення начерку. 1. Для досягнення мети практичного заняття були поставлені такі завдання: у Вступі проаналізувати практичну роботу; розкрити важливість начерку як короткочасного рисунку; розглянути особливості методів та форми навчання короткочасного рисунку; окреслити важливість введення нових форм образного сприйняття короткочасного рисунку та його позитивний вплив на поглиблення освітніх програм закладів мистецького спрямування; виокремити, що одночасно поєднуються особливості форм короткочасного рисунку, творчий

метод експерименту, наочного демонстрування та споглядання. Із вже «класичних» заключень та положень – до важливості начерку як короткочасного рисунку, студенти набувають теоретичних знань до виконання практичної роботи, що «рисунок, який буде відтворений з натури, є продовженням начерку, при цьому в подальшому він буде набувати більш виразних рис, збагачених деталями і технічними прийомами, завдяки активній прорисовці структурних елементів і об'ємів, які впливають на загальне враження» та засвоюють ілюстративні приклади. Виходячи із осмислення образно-ідейних засад Начерків та важливості етапів їх виконання, надаються наступні настанови: матеріали, використані й застосовані при роботі, повинні відповідати вимогам і завданням, формотворчим завданням і намірам; метод «математичного» розрахунку в умовах створення начерку діє частково; упродовж усього процесу використовувати метод художнього відбору і узагальнення, відчуті конструкцію і характер образу є творчою необхідністю; важливим є розрахунок часу для виконання вдалого начерку; необхідно вести пошук варіантів, які б надали рисунку виразності й лаконічності, відтворивши саме образ; тримати в пам'яті, що зображуваний об'єкт може змінити розташування у просторі, зміститися відносно спостерігача чи взагалі вийти з поля зору; необхідно не відволікатися на дрібниці, а сприймати зображення у загальному просторі та виявляти характерні риси й виразність образу, психологічний стан моделі; відтворити задум стає можливо, запам'ятовуючи образ цілком, спираючись на знання і досвід. Для архітекторів важливим є доповнення до методики створення начерків, а саме: спілкування художника з глядачем; відтворюються уявлення на папері, а глядач, вивчаючи зображене, уявляє предмет так, як його спланував і зобразив митець; важливість розуміння того – як бачить глядач, коли дивиться на рисунок. Безумовно, що для навчання майбутніх архітекторів, з необхідністю привертаємо увагу до оновлення методики графічної підготовки фахівців, у просторі якої начерки виконують і функцію передкомп'ютерної графіки одночасно та мають бути, умовно кажучи, відтворені у віртуальному проєктуванні. «Методичні ж рекомендації з виконання графічних робіт за комп'ютером, як визначає Н. І. Дорошенко, мають містити приклади виконання вправ і графічних робіт на комп'ютері у середовищі задіяного у навчальному процесі графічного редактора» (Дорошенко, 2020: 47–50). 2. Методичні вказівки та рекомендації до практич-

ного заняття-виконання начерків (один із прикладів). Тема 1. Виконання Начерків: ідейно-художній зміст в синтезі з архітектурою. 1. Вступ. Об'ємно-просторова структура як категорія композиції. Загальні відомості про архітектоніку Основні терміни і поняття архітектоніки: Ідейно-художній зміст творів мистецтва в синтезі з архітектурою, як правило, відрізняється глибиною тематики та образів. Поняття «архітектоніка» в загальному вигляді включає єдність художнього вираження закономірностей будови, співвідношення навантаження і опори, властивих конструктивної системі. У широкому сенсі архітектоніка – композиційну будову будь-якого твору мистецтва, що обумовлює співвідношення його головних і другорядних елементів. Якість архітектоніки речі залежить від чотирьох основних характеристик: досконалості самого змісту, досконалості форми, взаємозв'язку форми і змісту, естетичності форми. Головна закономірність архітектоніки полягає у всебічному єдності форми і змісту. Структуру художнього твору можна розглядати в декількох взаємопов'язаних аспектах – тектоніка, композиція і виразність. Залежно від структури матеріалу і конструкції архітектонічних творів розрізняють кілька тектонічних систем: монолітна, решітчаста, каркасна, оболонкові. В архітектурі, яка надає вирішальний вплив на характер штучного середовища, розрізняють три основні тектонічні системи: стінна, каркасна, склепінчаста. Найзагальніші принципи формоутворення тектонічних систем костюма ті ж, що і інших об'єктів середовища. Костюм можна розглядати як об'ємну форму, внутрішній простір якої забезпечує комфорт для життєдіяльності людини. Подібність загальних принципів формоутворення костюма з архітектурою виражається в образно-асоціативному прояві зовнішньої форми. Композиція: Об'ємно-просторова структура – це категорія композиції, що відображає смислове зв'язок, супідрядність і взаємодію всіх елементів форми між собою і з простором. Єдність композиції – неодмінна умова цілісності форми. Воно ґрунтується на підкресленні в композиції основної ідеї, якій підпорядковується вся

схема компоновання виробу або споруди. Єдність композиції розглядається як засіб створення зручних і естетичних виробів при мінімальній витраті матеріальних і художніх засобів. Єдність композиції проявляється в закономірному будові об'ємно-просторової структури та чітко висловленої тектоніки. Таким чином, естетичні засоби розглядаються як компонент архітектоніки. 2. Концепт-композиція Начерку для створення образу зображуваного. Необхідно враховувати часові проміжки, відведені для створення образу в начерку, володіти основами композиції, відчувати формат і просторові об'єми роботи та керуватися знаннями основних правил та принципів компоновання зображуваного об'єкта, відчувати масштаб, пластику руху, стильові та технічні засоби і прийоми. 3. Майстер-клас з основ короткочасного рисунка вносить практичний демонстраційний підхід і тому мають стати важливою складовою підготовки до професійної діяльності (Белянський, 2008).

Висновки. Однією з особливих форм занять у просторі Академічної художньої освіти архітекторів є начерк – короткочасний рисунок, який дає змогу вільно висловлювати творчу ідею та застосовувати нові засоби й технології при досягненні максимально виразного результату, є впливовим чинником вдосконалення творчих навичок студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу. Сучасна «Архітектурна школа» повинна готувати архітекторів-художників, спиратися на певні класичні та інноваційні принципи навчання, зокрема у просторі інформаційно-комп'ютерних технологій, форм проведення занять як майстер – класів із практичною демонстрацією виконання начерків, пріоритетність яких відповідає специфічним установкам, традиціям та інноваціям, а головне – це поєднання основ академічного рисунка та начерку як короткочасного рисунка. **Перспективи подальших досліджень.** Передбачається розроблення оновленої методики навчання начерку як особливому та творчому мистецтву, із завданням формування образного бачення графічно-конструктивних властивостей архітектурних форм та їх відтворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крилова І.Н. Основні напрямки розвитку художньої професійної освіти. Наукові проблеми гуманітарних досліджень, 2011. № 3. С. 168–173.
2. Кузьменко Т. Ю. Роль варіативного проєктування у формуванні творчих навичок майбутнього архітектора. «Академічна й університетська наука: результати та перспективи», присвячена 90-річчю Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» та пам'яті президента Національної академії наук України, академіка НАН України Бориса Євгеновича Патона»: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції 10–11 грудня 2020 р. Збірник наукових праць. Полтава, 2020. 260 с. С. 108–111.

3. Майстренко-Вакуленко Ю. Академічний рисунок у художніх освітніх закладах України. Історія становлення та проблеми сучасності. Сучасні проблеми художньої освіти в Україні: зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 7. С. 247–251.
4. Магальяс В. Теоретичні основи рисунка та практична реалізація їх. Українська академія мистецтва: дослідн. та наук.-метод. пр. Київ, 2010. Вип. 17. С. 22–35.
5. Сухенко В. Академічний рисунок: Підручн. Київ:Амадей, 2016. 232 с.: 217 іл.
6. Белянський О. М. Короткочасний рисунок. Майстер-клас. Навчальний посібник для художніх навчальних закладів I–IV рівнів акредитації. Луганськ: [ЛДІКМ], 2008. 124 с.
7. Журавльова Н. Начерк у навчальній програмі з рисунка НАОМА: методичні й технічні особливості. Українська академія мистецтва: дослідн. та наук.-метод. пр. Київ, 2018. Вип. 27. С. 105–110.
8. Нікітін А. Короткочасний рисунок як важлива сучасної художньої творчості. «Мистецтвознавство України». 2020. № 20. С.4–10.
9. Артеменко Г.О. Мистецька підготовка в архітектурній та дизайнерській освіті в системі профільного професійного навчання. Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції 21 листопада 2019 р. Київ: КНУБА, 2020. 231 с. С. 22–24.
10. Дорошенко Н. І. Оновлення методики графічної підготовки фахівців будівельного профілю у коледжі. Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції 21 листопада 2019 р. Київ: КНУБА, 2020. 231 с. С. 47–50.
11. Ягченко Ю. М. Мистецтво рисунка. Київ: НАУ, 2005. 60 с.
12. Масол Л. Формування образного мислення [Науково-методичне видання] / за ред. Л. Масол, В. Рагозіної, М. Скирди. Нью-Йорк, Київ, 2001. 78 с.
13. Філіппова Д. І. Формування рецептивного образу як спосіб гармонізації архітектурного простору. Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції 21 листопада 2019 р. Київ: КНУБА, 2020. 231 с. С. 100–102.
14. Vammes G. Der nackte Mensch: Hand und lehrbuch der anatomie fur Kunstler. Dresden: VEB Verlag der Kunst, 1980. 430 p.
15. Civardy G. Drawing Techniques: Pencil, Charcoal and Ink (The Art of Drawing). London: Search press, 2002. 64 p.

REFERENCES

1. Krylova I. N. (2011). Osnovni napriamky rozvytku khudozhnoi profesiinoi osvity. [The main directions of the development of artistic professional education]. Naukovi problemy humanitarnykh doslidzhen. – Scientific problems of humanitarian research. No. 3. P. 168–173. [in Ukrainian].
2. Kuzmenko T. Yu. (2020). Rol variatyvnoho proektuvannya u formuvanni tvorchykh navychok maibutnoho arkhitekтора. [The role of variable design in the formation of the creative skills of the future architect] Materialy XIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Akademichna y universytetska nauka: rezultaty ta perspektyvy”, prysviachena 90-richchiu Natsionalnoho universytetu “Poltavska politekhnika imeni Yuriia Kondratiuka” ta pamiati prezidenta Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, akademika NAN Ukrainy Borysa Yevhenovycha Patona 10–11 hrudnia 2020 r. Zbirnyk naukovykh prats. – Materials of the XIII International Scientific and Practical Conference “Academic and University Science: Results and Prospects”, dedicated to the 90th anniversary of the National University “Poltava Polytechnic named after Yury Kondratyuk” and in memory of the President of the National Academy of Sciences of Ukraine, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Borys Evgenovich Paton December 10–11, 2020. Collection of scientific papers. Poltava. 260 p. P. 108–111. [in Ukrainian].
3. Maistrenko-Vakulenko Yu. (2012). Akademichni rysunok u khudozhnikh osvityakh Ukrainy. Istoriiia stanovlennia ta problemy suchasnosti. [Academic drawing in art educational institutions of Ukraine. History of formation and problems of modernity] Suchasni problemy khudozhnoi osvity v Ukraini: Zb. nauk. pr. – Modern problems of art education in Ukraine: Collection. of science pr. Kyiv. Issue 7. P. 247–251. [in Ukrainian].
4. Magalyas V. (2010). Teoretychni osnovy rysunka ta praktychna realizatsiia yikh. [Theoretical foundations of drawing and their practical implementation] Ukrainska akademiia mystetstva: doslidn. ta nauk.-metod. pr. – Ukrainian Academy of Art: research. and scientific method. pr. Kyiv. Issue 17. P. 22–35. [in Ukrainian].
5. Sukhenko V. (2016). Akademichni rysunok: Pidruchn. [Academic Drawing: Tutorial] Kyiv: Amadei, 2016. 232 p.: 217 illustrations. [in Ukrainian].
6. Belyansky O. M. (2008). Korotkochasnyi rysunok. Maister-klas. Navchalnyi posibnyk dlia khudozhnikh navchalnykh zakladiv I–IV rivniv akredytatsii. [Short-term drawing. Master class. Study guide for art educational institutions of I-IV levels of accreditation]. Luhansk: [LDIKM]. 124 p. [in Ukrainian].
7. Zhuravlyova N. (2018). Nacherk u navchalnii prohrami z rysunka NAOMA: metodychni y tekhnichni osoblyvosti. [An outline of the NAOM drawing curriculum: methodological and technical features] Ukrainska akademiia mystetstva: doslidn. ta nauk.-metod. pr. – Ukrainian Academy of Art: research. and scientific method. pr. Kyiv, 2018. Issue 27. P. 105–110. [in Ukrainian].
8. Nikitin A. (2020) Korotkochasnyi rysunok yak vazhlyva suchasnoi khudozhnoi tvorchosti. [Short-term drawing as an important part of modern artistic creativity]. “Art history of Ukraine”. No. 20. P. 4–10. [in Ukrainian].
9. Artemenko G.O. (2020). Mystetska pidhotovka v arkhitekturnii ta dyzainerskii osviti v systemi profilnoho profesiinoho navchannia. [Artistic training in architectural and design education in the system of specialized professional training] Materialy XI Vseukrainskoi naukovoї konferentsii 21 lystopada 2019 r.: Suchasna arkhitekturna osvita. Syntez mystetstv i harmonizatsiia arkhitekturnoho prostoru. – Materials of the 11th All-Ukrainian Scientific Conference November 21, 2019:

Modern architectural education. Synthesis of arts and harmonization of architectural space. Kyiv: KNUBA. 216 p. P. 22–24. [in Ukrainian].

10. Doroshenko N. I. (2020). Onovlennia metodyky hrafichnoi pidhotovky fakhivtsiv budivelnoho profilu u koledzhi. [Updating the methodology of graphic training of construction profile specialists at the college] Materialy XI Vseukrainskoi naukovoï konferentsii 21 lystopada 2019 r.: Suchasna arkhitekturna osvita. Syntez mystetstv i harmonizatsiia arkhitekturnoho prostoru. – Materials of the 11th All-Ukrainian Scientific Conference November 21, 2019: Modern architectural education. Synthesis of arts and harmonization of architectural space. Kyiv:KNUBA. 231 p. P. 47–50. [in Ukrainian].

11. Yatchenko Yu. M. (2005). Mystetstvo rysunka. [The art of drawing]. Kyiv: NAU. 60 p. [in Ukrainian].

12. Masol L. (2001) Formuvannia obraznoho myslennia [Naukovo-metodychne vydannia]. [Formation of figurative thinking [Scientific and methodological edition] / Ed. L. Masol, V. Ragozinoi, M. Skirny. New York, Kyiv. 78 p. [in Ukrainian].

13. Filippova D. I. (2020). Formuvannia peritseptyvnoho obrazu yak sposib harmonizatsii arkhitekturnoho prostoru. [The formation of a perceptive image as a way of harmonizing the architectural space] Materialy XI Vseukrainskoi naukovoï konferentsii 21 lystopada 2019 r.: Suchasna arkhitekturna osvita. Syntez mystetstv i harmonizatsiia arkhitekturnoho prostoru. – Materials of the 11th All-Ukrainian Scientific Conference November 21, 2019: Modern architectural education. Synthesis of arts and harmonization of architectural space. Kyiv:KNUBA. 231 p. P. 100–102. [in Ukrainian].

14. Bammes G. (1980). Der nackte Mench: Hand und lehrbuch der anatomie fur Kunstler. [Der nackte Mench: Hand und lehrbuch der anatomie fur Kunstler]. Dresden: VEB Verlag der Kunst. 430 p. [in German].

15. Civardy G. (2002). Drawing Techniques: Pencil, Charcoal and Ink (The Art of Drawing).[Drawing Techniques: Pencil, Charcoal and Ink (The Art of Drawing)]. London: Search press. 64 p.